

Методичні рекомендації щодо викладання дисциплін художньо-естетичного циклу на 2016-2017 н.р.

В період нововведень та реформування загально середньої освіти, швидкої зміни техніки та технологій, зростання наукової інформації, піднесення соціальної ролі особистості та інтелектуалізація її праці на початку нового тисячоліття, реформуванню підлягає і освітня галузь «Мистецтво», що представлена сьогодні навчальними предметами «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» (1-7 класи), інтегрованим курсом «Мистецтво» (8 клас) та курсом «Художня культура» (9-11 класи). Перед педагогічною мистецькою спільнотою постає важлива проблема - забезпечувати якісний науково-педагогічний та методичний супроводи організації навчально-виховного мистецького процесу в загальноосвітній школі.

Предметно-інтегративна система мистецької освіти у загальноосвітніх навчальних закладах складає основу Державних освітніх стандартів освітньої галузі «Мистецтво» як в початковій, так і в основній та старшій школі. Навчальні предмети утворюють єдиний наскрізний цикл, спрямований на всебічне неперервне опанування учнями художніми цінностями впродовж усього терміну навчання в школі на основі особистісно орієнтованого та компетентнісного підходу. Учителю мистецьких дисциплін нового тисячоліття, його професійний рівень та здатність адаптуватися до нововведень під впливом стрімкого розвитку інформаційних освітніх процесів, розповсюдження мережевих, віртуальних, мультимедійних видів отримання учнями навчальної інформації, повинен бути спроможним впроваджувати і застосовувати в практичну діяльність нові педагогічні технології та досягати нових якісних змін у педагогічній майстерності. Наступає час переосмислення ролі педагога мистецьких дисциплін в цьому процесі, який стає не тільки партнером у навчанні, а і одночасно генератором нових тенденцій, новатором з упровадження інформаційних та мистецьких технологій, а також педагогом, який уміло застосовує електронні підручників та інтерактивні посібники у навчанні, активно застосовує новітні досягнення педагогічної теорії і практики.

Серед новітніх тенденцій часу в освітньому мистецькому процесі значна увага приділяється використанню відкритих освітніх ресурсів та нових форм і технологій самоосвіти, частковому використанню змішаного навчання, удосконалення форм роботи на уроках і в позаурочний час, активно запроваджуючи новітні види електронного навчання тощо.

Основною метою освітньої галузі «Мистецтво» залишається сприймання, інтерпретація та оцінювання творів мистецтва та організація практичної діяльності, спрямована на формування в учнів системи ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей як інтегральної основи світогляду, здатність до художньо-творчої самореалізації та культурного самовираження. Загальнокультурна компетентність школярів досягається через вміння застосовувати знання культурного простору, досвід і способи художньо-творчої діяльності, рівень навченості, вихованості та розвитку в будь-якій діяльності людини. Предметна ж мистецька компетентність досягається через формування здатності учнів до розуміння і творчого самовираження у сфері музичного, образотворчого та інших видів мистецтва, що формується під час їх сприймання і практичного опанування. Концептуальною ідеєю змісту освітньої галузі «Мистецтво» є цілісний художньо-естетичний розвиток особистості на основі опанування різних видів мистецтва і координації знань, умінь та уявлень, набуття яких необхідне для формування у свідомості учнів полікультурного й поліхудожнього образу світу та відповідного комплексу компетентностей.

Новий 2016-2017 навчальний рік вносить зміни у нормативно-правове забезпечення викладання дисциплін освітньої галузі «Мистецтво», серед яких:

- упровадження нового змісту освіти в 8 класі на основі Державного стандарту базової і повної середньої освіти (2011 рік) та освітньої програми «Мистецтво» (5-9 класи) в новому навчальному предметі інтегрованого курсу «Мистецтво» для учнів 8 класу;
- підготовка вчителів мистецьких дисциплін до викладання нового навчального предмету інтегрованого курсу «Мистецтво» для учнів 9 класу;

- підготовка вчителів мистецьких дисциплін до поступового впровадження з 2018 року нового змісту мистецької освіти в початковій школі, на основі оновлених програм та нової Концепції початкової освіти;
- опанування вчителями мистецьких дисциплін інноваційними технологіями організації позаурочної виховної діяльності з мистецтва для учнів початкової школи.

Змістовими лініями освітньої галузі «Мистецтво» залишаються: музична, образотворча, культурологічна.

Нового 2016-2017 навчального року будуть діючими наступні державні програми з мистецьких дисциплін:

- **Навчальна програма «Музичне мистецтво»** для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи (авторів: Хлебникова Л.О., Дорогань Л. О., Івахно І.М., Кондратова Л.Г., Корнілова О.В., Лобова О.В., Міщенко Н.І.– 2011 рік);
- **Навчальна програма «Образотворче мистецтво»** для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи (авт. Шмагало Р.Т. Марчук Ж.С. , Вачкова І.Б., Чорний О. В. , Гнатюк М. В. .– 2011 рік).
- **Навчальна програма «Мистецтво»** (авт. Л. Масол, О. Коваленко, Г. Сотська, Г. Кузьменко, Ж. Марчук, О. Константинова, Л. Паньків, І. Гринчук, Н. Новікова, Н. Овіннікова), що включає три блоки «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» та інтегрований курс «Мистецтво».

Початкова школа:

Головною метою мистецького розвитку учнів початкової школи є: формування основ мистецької культури учнів як важливої і невід’ємної частини їхньої духовної культури, комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі сприймання й інтерпретації кращих зразків українського та світового мистецтва, а також формування естетичного досвіду, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва.

У навчальних програмах для 1-4 класів з метою запобігання надмірного контролю уточнено і конкретизовано державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Такі поняття, як «знає», «пояснює»,

«досліджує» змінено на «має уявлення», «розуміє», застосовує». На відміну від попередньої редакції програм, у змінених програмах резервні години не передбачено. Завдяки цьому збільшиться кількість годин на вивчення складних тем; вчитель матиме більше можливостей викладати матеріал ритмічно, маючи час на закріплення і повторення учнями засвоєного ними матеріалу. До програм з музичного мистецтва, мистецтва, образотворчого мистецтва зміни не вносились.

Для задоволення фізіологічних потреб учнів під час проведення уроків рекомендуємо використовувати на уроках фізкультурні хвилинки, пересаджувати дітей, об'єднуючи їх у групи, пропонувати активні види діяльності тощо.

Програми з навчальних предметів освітньої галузі «Мистецтво» в початковій школі мають тематичну побудову, що надає змогу вчителю об'єднувати різні види мистецької діяльності учнів (сприймання творів мистецтва (музичних, візуальних), практично-творча діяльність (репродуктивна, творча), засвоєння необхідних мистецьких понять і термінів) на одному уроці. Теми програм мають не тільки навчальний, але й художньо-естетичний характер і відкривають можливість досягнення цілісності та єдності навчального процесу не лише в межах одного уроку, а й протягом семестру, навчального року, усього навчального курсу. Зміст навчальних програм реалізується перш за все в підручниках. Робота з підручником повинна бути однією з форм діяльності на уроці. У підручниках вміщено основний навчальний (текстовий та ілюстративний) матеріал, який учні мають опанувати на уроках.

Рекомендовані підручники для учнів початкової школи:

«Образотворче мистецтво» 1 клас:

«Образотворче мистецтво» авт. Калініченко О.В., Сергієнко В.В., вид-во ВД «Освіта»;

«Образотворче мистецтво» авт. Трач С.К., Резніченко М.І., вид-во «Навчальна книга - Богдан»

«Музичне мистецтво» 1 клас:

Мистецтво» авт. Масол Л.М., Гайдамака О.В., Очеретяна Н.В. вид-во «Генеза»;

«Музичне мистецтво» авт. Аристова Л.С., Сергієнко В.В., вид-во ВД «Освіта»;

«Музичне мистецтво» авт. Лобова О.В., вид-во «Школяр»;

«Образотворче мистецтво» 2 клас:

«Образотворче мистецтво» авт. Калініченко О.В., Сергієнко В.В., вид-во ВД «Освіта»;

«Образотворче мистецтво» авт. Трач С.К., Резніченко М.І., вид-во «Навчальна книга - Богдан»

«Музичне мистецтво» 2 клас:

Мистецтво» авт. Масол Л.М., Гайдамака О.В., Очеретяна Н.В. вид-во «Генеза»;

«Музичне мистецтво» авт. Аристова Л.С., Сергієнко В.В., вид-во ВД «Освіта»;

«Музичне мистецтво» авт. Лобова О.В., вид-во «Школяр»;

«Образотворче мистецтво» 3 клас:

«Образотворче мистецтво» авт. Калініченко О.В., Сергієнко В.В., вид-во ВД «Освіта»;

«Образотворче мистецтво» авт. Трач С.К., Резніченко М.І., вид-во «Навчальна книга - Богдан»

«Музичне мистецтво» 3 клас:

Мистецтво» авт. Масол Л.М., Гайдамака О.В., Очеретяна Н.В. вид-во «Генеза»;

«Музичне мистецтво» авт. Аристова Л.С., Сергієнко В.В., вид-во ВД «Освіта»;

«Музичне мистецтво» авт. Лобова О.В., вид-во «Школяр»;

«Образотворче мистецтво» 4 клас:

«Образотворче мистецтво» авт. Трач С.К., Резніченко М.І., вид-во «Навчальна книга - Богдан»;

«Образотворче мистецтво» авт. Власова В.Г., вид-во «Грамота»;

«Образотворче мистецтво» авт. Калініченко О.В., Сергієнко В.В., вид-во ВД «Освіта».

«Музичне мистецтво» 4 клас:

«Музичне мистецтво» авт. Аристова Л.С., Сергієнко В.В., вид-во ВД «Освіта»;

«Музичне мистецтво» авт. Лобова О.В., вид-во «Школяр»;

«Музичне мистецтво» авт. Кондратова Л.Г., вид-во «Навчальна книга - Богдан»;

«Музичне мистецтво» авт. Терещенко А.І., вид-во «Грамота»;

«Музичне мистецтво» авт. Бондаренко М.Є, Яловська Л.В., вид-во «Астон»;

З метою пробудження й поглиблення в учнів початкової школи інтересу до художнього пізнання через різноманітні форми мистецької діяльності, розкриття внутрішнього потенціалу кожного учня, незалежно від рівня його мистецьких здібностей, виховання впевненості у власних можливостях пізнавати навколишній світ і мистецтво, з предметів художньо-естетичного циклу продовжує діяти **мотиваційна шкала оцінювання учнів**, тобто оцінювання без балів.

Об'єктами перевірки та оцінювання (мотиваційними критеріями) у процесі навчання мистецьких дисциплін є:

- - інтерес до уроків художньо-естетичного циклу та мистецтва загалом;
- - спрямованість діяльності на сприймання, пізнання творів та власну творчість;
- - ініціативність, що передбачає свободу творчого виявлення, активне включення у творчий процес на уроках, прагнення застосування набутого досвіду у позаурочний час.

У 1-4 класах з предметів художньо-естетичного циклу домашні завдання учням не задаються і в журналі не записуються.

Звертаємо увагу на те, що відповідно до Типових навчальних планів для початкової школи **лише з вивченням російської чи іншої мови національної меншини, спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземних мов** (додатки 2-5 до наказу МОНмолодьспорту від 10.06.2011 № 572) на вивчення предметів художньо-естетичного циклу передбачено 1 навчальна година. Проте, для повної реалізації вимог державного стандарту початкової загальної освіти (освітня галузь «Мистецтво») **рекомендуємо використовувати додатково 1 годину за рахунок варіативної складової плану.**

З метою підвищення якості викладання предметів художньо-естетичного циклу у початковій школі, під час комплектації педагогічних працівників рекомендується передбачити годинне навантаження з музики, образотворчого мистецтва насамперед для учителів музичного та образотворчого мистецтва відповідно.

Основна школа

Мистецька педагогіка загальноосвітньої ніколи, спираючись на спільну діяльність учителя і учнів, домагається органічної єдності методів навчання, що орієнтують на розв'язання дидактичних завдань, та методів виховання, спрямованих на формування в учнів ціннісного ставлення до світу і до себе. Методи мистецької педагогіки пов'язані з дидактичними (методами, що розкривають специфіку окремих етапів навчання) і з загальнодидактичними методами, що відображають загальні способи досягнення мети освіти. Мистецтво має стати відкритою інтонаційно-образною моделлю входження дитини у світ культури, тому необхідно надати методам, формам і педагогічним технологіям діалогічного характеру. Саме діалогічна стратегія педагогічної взаємодії (діалог із митцем, внутрішній діалог) забарвлена позитивними емоційно-естетичними переживаннями, захопленням музичною діяльністю. Предмети мистецтва в основній загальноосвітній школі мають важливе естетико-виховне спрямування, якому підпорядковуються дидактичні завдання, тому вчитель має сприяти зростанню в учнів інтересу до мистецтва, розвитку здатності емоційно реагувати на художні твори і знаходити в них особистісний смисл.

Цілісна структура програми «Мистецтво» 5-9 класи передбачає єдиний тематизм за роками навчання (однаковий як для автономного викладання музичного та образотворчого мистецтва, так і для інтегрованого курсу). Якщо у 5 класах основної школи учні засвоюють особливості мови різних видів мистецтва, в 6 класі - палітру мистецьких жанрів, в 7 класі засвоюють новітні явища в мистецтві в єдності традицій і новаторства (тема навчального року «Мистецтво: діалог традицій і новаторства»).

Спільна тематика року розподіляється на окремі теми варіативно, адже змістове наповнення конкретизується відповідно до специфіки кожного з блоків програми: предметів «Музичне мистецтво» і «Образотворче мистецтво» чи інтегрованого курсу «Мистецтво».

Основними видами діяльності учнів на уроках мистецьких дисциплін залишаються: художньо-творче самовираження дитини (спів, музично-творча та художньо-творча діяльність); сприймання,

інтерпретація та оцінювання художніх творів; пізнання явищ мистецтва й засвоєння відповідної мистецької термінології, творча та дослідницька діяльність школярів тощо.

Структура програми «Мистецтво» зумовлена логікою побудови всього курсу, яка забезпечує цілісність змісту мистецької освіти в основній школі. Логічна послідовність тем за роками навчання (однакова як для автономного викладання музичного та образотворчого мистецтва, так і для інтегрованого курсу) охоплює такі ключові естетичні категорії, як **види, жанри, стилі** мистецтва. Спільна тематика року розподіляється на окремі теми варіативно, адже змістове наповнення конкретизується відповідно до специфіки кожного з блоків програми: предметів «Музичне мистецтва» і «Образотворче мистецтво» чи інтегрованого курсу «Мистецтво».

Визначення **мети навчання мистецтва** в основній школі зумовлене основними функціями мистецтва: естетичною, навчально-пізнавальною, духовно-виховною, комунікативною, емоційно-терапевтичною.

Основні види діяльності учнів на уроках включають:

- художньо-творче самовираження;
- сприймання, інтерпретацію та оцінювання художніх творів;
- пізнання мистецтва та засвоєння відповідної мистецької термінології,
- виконання творчих практичних завдань,
- підготовка мистецьких проєктів тощо.

Основними і обов'язковими видами діяльності на уроках, як уже зазначалося, має бути сприймання і аналіз-інтерпретація творів мистецтва та мистецька діяльність учнів (вокально-хорова, художньо-практична, творча). Тому оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за основними видами діяльності на уроках відповідно до орієнтовних Вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти (наказ МОН від 21.08.2013 № 1222).

Звертаємо увагу на те, що письмові тематичні перевірки (*контрольні, самостійні роботи*) з музичного мистецтва, образотворчого мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво» не проводяться. Тематична атестація проводиться один раз або двічі на семестр та виставляється в журналі в окрему колонку без дати. Деякі теми програм з музичного мистецтва розраховані на вивчення впродовж семестру. У цих випадках з метою

узагальнення вивченого доцільно здійснювати проміжне оцінювання навчальних досягнень учнів.

Основним видом домашніх завдань в основній школі з предмета «Музичне мистецтво» мають бути завдання на слухання та інтерпретацію музики в навколишньому середовищі, а також завдання творчого спрямування. З предмета «Образотворче мистецтво» домашніми завданнями можуть бути спостереження та замальовки ескізного характеру з натури, з пам'яті предметів, краєвидів тощо.

Отже, головне надзавдання вчителя – створити захоплюючу емоційно піднесену атмосферу, щоб кожний урок став справжнім УРОКОМ МИСТЕЦТВА, надихав учнів на творчість поза його межами – в особистісній і соціокультурній діяльності.

Години *резервного часу* можуть використовуватися на розсуд вчителя, наприклад, на тематичне узагальнення матеріалу, відвідування музеїв, виставок, театрів, в тому числі і віртуальних.

Рекомендовані підручники для учнів основної школи:

«Музичне мистецтво» для 5-6-7 класу (авт. Масол Л.М., Аристова Л.С. Харків: Сиція)

«Музичне мистецтво» для 5-6-7 класу (авт. Кондратова Л.Г., вид-во «Навчальна книга - Богдан»).

Підручники для учнів 8 класів, які рекомендовано для вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво» у новому навчальному році

«Мистецтво» для 8 класу авт. Кондратова Л.Г., вид-во «Навчальна книга - Богдан»;

«Мистецтво» для 8 класу авт. Гайдамака О., вид-во «Генеза»;

«Мистецтво» для 8 класу авт. Масол Л..., вид-во «Світоч»;

«Мистецтво» для 8 класу авт. Назаренко Н.В., Чен Н.В., Галетова Д.О., вид-во «Оберіг».

Підготовка вчителя до викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 8-9 класах:

В 2016-2017 навчальному році особливу увагу слід приділити підготовці вчителя до викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 8-9 класах. **У 8 класі**, відповідно чинної програми, учні опановують стилі та напрями мистецтва, які історично склалися впродовж епох, тому пріоритетними стають такі види діяльності, як інтерпретація художніх творів у культурологічному контексті, виконання індивідуальних і колективних проектів. Водночас поглиблюються знання термінології (мистецтвознавча і культурологічна пропедевтика). Окрім внутрішньої галузевої інтеграції доцільно використовувати міжпредметні зв'язки й з іншими освітніми галузями: «Мови і літератури», «Суспільствознавство», «Технологія», «Здоров'я і фізична культура» та ін. Програма передбачає творче ставлення вчителя до змісту і технологій навчання, поурочного розподілу художнього матеріалу.

Педагог має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та співу, орієнтуючись на навчальну тематику та критерій їх високої художньої якості, а також розробляти художньо-практичні та ігрові завдання для учнів, враховуючи мету уроку, програмні вимоги, дбаючи про цілісну драматургію уроку.

Витяг із нової програми:

**Загальна тематична структура нової програми «Мистецтво»
8-9 класи**

клас	тема	кількість годин на тиждень		
		музичне мистецтво	образотворче мистецтво	інтегрований курс «Мистецтво»
		інтегрований курс «Мистецтво»		

	Мистецтво в культурі минулого	
	Мистецтво в культурі сучасності	

Тематична структура програми інтегрованого курсу «Мистецтво» (5-9 кл.)

35 год на рік (1 год на тиждень), з них 4 год – резервний час

час	тема року	теми
	Мистецтво в культурі минулого	тилі та напрями мистецтва стародавніх епох і цивілізацій: античний, візантійський, романський, готика, Ренесанс
		тилі та напрями мистецтва (продовження): бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм
	Мистецтво в культурі сучасності	тилі та напрями мистецтва (продовження): імпресіонізм і постімпресіонізм, різновиди модернізму і постмодернізму
		складові мистецтва. Форми поширення мистецтва (галереї, музеї, медіа, реклама)

Особливу увагу слід приділити методиці викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 8 класі.

Ураховуючи творчий підхід до визначення змісту навчання та можливість самостійного вибору вчителем мистецьких творів для сприймання і виконання у 8 класі, педагогу інтегрованого курсу «Мистецтво» потрібно здійснити календарно-тематичне планування, за обраним підручником, в якому більшість форм і методів роботи

залишається за вибором учителя. Підручник лише тільки зорієнтовує педагога в змісті матеріалу та подає палітру мистецьких творів для вивчення, технологія ж проведення уроку, складання сценарію уроку, вибір доцільних форм і методів роботи з мистецькими творами залишається пріоритетом сучасного педагога.

Серед розмаїття типів уроків інтегрованого курсу «Мистецтво» рекомендується перевагу віддати комбінованому уроку з елементами інтеграції, а також уроку введення в тему, поглиблення в тему, урокам закріплення і узагальнення знань та підсумковому контрольному уроку (з підготовленим тематичним оцінюванням навчальних досягнень учнів).

Серед нетрадиційних типів уроків особливу увагу слід приділити урокам-екскурсіям, урокам-подорожам, урокам-вікторинам, урокам-проектам, урокам-дискусіям тощо.

Звертаємо увагу, що в центрі кожного уроку мистецтва залишається твори мистецтва та характеристика типових рис певного стилю мистецтва. Вчителю слід зауважити на засвоєння учнями основних знань з теорії мистецтва в межах зазначених стилів.

Перевагою в роботі вчителя повинні стати практичні і творчі форм робіт: практичні творчі завдання до вивчення архітектури, скульптури, живопису певного стилю, декоративного мистецтва та музичного і театрального мистецтв. Серед типів практичних завдань увагу слід приділити виконанню індивідуальних завдань — замальовки, нариси, малюнки, ліплення, розпис, а також музичне сприймання, виконання пісень, інсценізація та відео-перегляди, віртуальні подорож тощо.

До видів актуалізації опорних знань школярів можна віднести:

- *усні види робіт*: індивідуальні, парні, групові, колективні (доповідь, розповідь, захист проекту).
- *письмові види робіт*: есе, міні-твір, робота з таблицями, схемами, виконання вправ, тестів, відповіді на запитання.
- *творчі форми*: ребуси, кросворди, загадки, замальовки, вірші, інсценізації, театральні міні-постановки, міні-театри, передачі тощо.

Форми роботи з підручником: робота з текстами або ілюстраціями, відповіді на запитання або виконання творчих завдань, зазначених в

підручнику, робота із словником, дослідницька, пошукова, творча робота, виконання проектів тощо.

Особливу увагу приділяємо навчання мистецтву із використанням електронних видів навчання, що дозволяє учням при наявності Інтернет-зв'язку та індивідуального гаджету миттєво відвідати віртуальний концерт зал, щоб послухати виступ видатного співака чи оркестр, насолодитися шедевром живопису або споглядати скульптурні шедеври видатних музеїв світу, познайомитися із творчістю композитора чи виконавця через переглянути мистецький фільм, презентацію, ролик тощо.

Електронний підручник або електронна складова сучасного підручника інтегрованого курсу являє собою електронний освітній ресурс комплексного призначення, що забезпечує безперервність і повноту процесу навчання, надає теоретичний матеріал, забезпечує тренувальну навчальну діяльність і контроль рівня знань, а також інформаційно-пошукову функцію, яка має комп'ютерну візуалізацію, сервісні функції та умови інтерактивного зворотного зв'язку. Для транслявання електронного підручника на уроках мистецтва може застосовуватися не тільки комп'ютер, ноутбук, але й планшети та телефони великих діагоналей або електронні книги. Для перегляду підручників на пристроях з операційною системою Android рекомендується використовувати програму EBookDroid, для Windows - WinDJView и Adobe Reader.

За допомогою електронного підручника з умовами інтерактивного зв'язку вчитель може: ознайомитися із текстами про композиторів, про окремі музичні твори, із відомостями про окремі музичні інструменти або колективи виконавців, користуватися словником, міні-енциклопедією, розглянути схеми з теорії мистецтв, запам'ятати нові терміни або поняття тощо. Електронний підручник допомагає виконати творчі завдання або вправи до сприймання творів.

«Художня культура» в 9-10-11 класах

У 9 та 11 класах предмет «Художня культура» може складатися під час державної підсумкової атестації як предмет за вибором в основній та

старшій школі, та як профільний предмет в 11 класі (для учнів, які навчалися у класах з профільним навчанням).

У загальноосвітніх навчальних закладах (класах, групах) з поглибленим вивченням предметів, спеціалізованих навчальних закладах, ліцеях, гімназіях, колегіумах таким предметом за вибором може бути той, що вивчався поглиблено. Державна підсумкова атестація з художньої культури проводиться відповідно до рекомендацій Міністерства.

У **9 класі** дисципліною художньо-естетичного циклу є художня культура, яка вивчається за програмою «Художня культура» авт. Л.Масол, Н.Миропольська (вид. «Перун», 2005 р.; www.mon.gov.ua). Її зміст є логічним узагальненням вивченого учнями на уроках мистецьких дисциплін у 1-8 класах та пропедевтикою подальшого вивчення художньої культури у старшій профільній школі.

Учні 10 - 11 класів відповідно до обраного профілю навчання опановуватимуть художню культуру за програмами рівня стандарт, академічного та профільного рівня авт. Л.Масол, Н.Миропольська, що міститься в Збірнику програм з художньо-естетичного циклу для 5-11 класів (вид. «Перун», 2005 р.), Збірнику програм для профільного навчання (вид. «Оберіг», 2009 р.) та розміщена на офіційному веб-сайті МОНмолодьспорту (www.mon.gov.ua).

Для учнів 10 класу, що навчаються за програмами рівня стандарт та академічного рівня створено два підручники: авт.. Л.Масол, Н.Миропольська, О.Гайдамака та авт.. Л.Климова; а відповідно до програми профільного рівня – підручник авт. Л. Масол, О. Оніщенко, С. Ничкало, О.Гайдамака.

Програми з художньої культури для 11 класу реалізують такі підручники: відповідно до програми рівня стандарту створено підручники авторів Н. Назаренко та ін., та підручник авт.. Н.Миропольська та ін.;

програму академічного та профільного рівнів реалізує підручник авт.. Л.Климової.

Тематичні оцінки з художньої культури у 10 – 11 класах виставляються після вивчення відповідного розділу програми. При виставленні тематичної оцінки враховуються **всі види** навчальної діяльності учнів, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми розділу. Тематична оцінка не підлягає коригуванню. Семестрове оцінювання здійснюється на підставі

тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо. Семестрова оцінка може підлягати коригуванню. Домашні завдання з художньої культури можуть бути практично-творчого чи дослідницько-пошукового характеру (зокрема, виконання проєктів, створення композицій у різних мистецьких стилях).

Домашні завдання з художньої культури можуть бути практично-творчого чи дослідницько-пошукового характеру (зокрема, виконання проєктів, створення композицій у різних мистецьких стилях).

В програмі інтегрованого курсу «Художня культура» не тільки реалізуються концептуальні ідеї цілісного художньо-естетичного розвитку особистості на основі взаємодії різних видів мистецтва, але й надає можливість проектувати нові можливості для формування у свідомості учнів поліхудожнього та полікультурного образу світу та надає умови сучасному вчителю реалізувати потреби і запити учнів старшої школи.

Сучасний урок художньої культури - становить основу педагогічної системи формування у старшокласників свідомого художньо-естетичного ставлення до мистецтва. Він, на думку авторів програми, має розвивати в учнів почуття успіху від власних досягнень у царині мистецької культури, впевненості в спроможності самостійно розв'язувати художні завдання.

Загальні вимоги до організації уроку:

- проведення уроку на основі сучасних наукових досягнень, передового педагогічного досвіду та закономірностей навчального процесу;
- проведення уроку на основі методик гуманних дидактичних концепцій;
- особистісна спрямованість на уроці, яка дозволяє забезпечити умови для самореалізації кожного учня та розвитку ефективної навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням інтересів, потреб, нахилів, здібностей, життєвих цінностей учнів;
- оптимальне поєднання і системна реалізація на уроці дидактичних принципів;
- встановлення на уроці інтеграційних, міжпредметних зв'язків;
- зв'язок із раніше засвоєними знаннями, навичками, уміннями, опора на досягнутий рівень розвитку учнів;

- актуалізація, стимулювання й активізація розвитку всіх сфер особистості учня: мотиваційної, пізнавальної, емоційно-вольової, фізичної, моральної тощо;
- логічність, вмотивованість і емоційність усіх етапів навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- ефективне застосування сучасних дидактичних засобів, педагогічних інноваційних технологій, комп'ютерних технологій, мас-медіа;
- тісний зв'язок навчання із життям, у першу чергу — з особистісним досвідом учня;
- формування практично необхідних знань, навичок, умінь, ефективної методики навчально-пізнавальної діяльності;
- формування мотивації навчально-пізнавальних дій, професійного становлення, потреби постійної самоосвіти;
- діагностика, прогнозування, проектування і планування кожного уроку.

Традиційні уроки художньої культури. Кожен такий тип уроку має свою структуру, тобто етапи побудови уроку, їх послідовність, взаємозв'язки між ними. Характер елементів структури визначається завданнями, які слід постійно вирішувати на уроках певного типу, щоб найбільш оптимальним шляхом досягти тієї чи іншої дидактичної, розвиткової та виховної мети уроку. Визначення і послідовність цих завдань залежать від логіки і закономірностей навчального процесу. Зрозуміло, логіка засвоєння знань відрізняється від логіки формування навичок і вмінь, а тому і різниться структура уроків відповідних типів. Кожний тип уроку має свою структуру.

Комбінований урок (на уроках художньої культури цей тип уроку можна використовуватися на кожному уроці, окрім уроків узагальнення знань і контрольного підсумкового уроку). Цей тип має наступну структуру : перевірка виконання учнями домашнього завдання практичного характеру; перевірка, оцінка і корекція раніше засвоєних знань, навичок і вмінь; відтворення і корекція опорних знань учнів; повідомлення теми, мети і завдань уроку та формування мотивації учіння; сприймання й усвідомлення учнями нового матеріалу; осмислення, узагальнення і систематизація нових знань; виконання практичного завдання; підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання. З усіх зазначених типів комбінований урок найпоширеніший у сучасній загальноосвітній школі.

Йому належить 75—80 відсотків загальної кількості уроків, що проводяться. Саме цей тип уроку спряє більш ґрунтоному засвоєнню знань унчів та формуванню практичних вмінь школярів. На такому уроці вчитель може застосовувати різноманітні форми і методи організації навчального процесу, використовувати інтеграційні зв'язки між видами мистецтв, впроваджувати інноваційні педагогічні технології тощо.

Проектна діяльність надає нові можливості для використання інноваційних форм роботи вивчення художньої культури в старшій школі. В практичній роботі вчитель може застосовувати проектну технологію, яка становить основу дитячої творчості та шляхом до самовдосконалення, розвитку самостійної творчої діяльності. Прикладами художньо-мистецьких проектів можуть бути ґрунтовні інформаційні проекти (довідники, презентації, малі енциклопедії, буклети, тематичні газети тощо), практико-орієнтовані мистецькі проекти (у вигляді творчих тематичний виставок, відео-фільмів, авторських мистецьких виставок, спектаклів, вистав, аматорських фільмів тощо), творчі мистецькі та рольові-ігрові проекти (у вигляді віртуальних екскурсій, творчих майстерень, міні-театрів, музеїв, мультимедійних проектів). Найскладнішою формою учнівського проекту залишається індивідуальний або колективний дослідницький проект – це проекти МАН, наукові статті, власні мистецькі дослідження учнів в сфері мистецтва.

Навчання художньої культури має базуватися на положенні: *«Головне - не кількість інформації і набутих знань, а накопичення особистісного художньо-естетичного досвіду»*. Саме тому рекомендуємо педагогам художньої культури перейти із площини монологічного викладу навчального матеріалу у площину конструювання діалогу між учнями. Цьому сприятиме використання різноманітних форм роботи на уроці, зокрема, **інноваційних** художньо-педагогічних технологій – інтегративних, проблемних, інтерактивних (дискусії, диспути), проектних (індивідуальні, групові та колективні проектні завдання), переважно замінюючи монологічну форму подачі матеріалу на діалогічну. Звертаємо увагу, що проектна діяльність має організовуватися на добровільних засадах: це стосується як вибору теми й обсягу пошукової роботи, так і форм презентації. В умовах особистісно-орієнтованого навчання головним завданням вчителя стає зацікавити учнів предметом, віднайти завдання, які

відповідатимуть і здібностям, і можливостям кожного школяра. Проектну діяльність учнів треба ретельно планувати, поетапно відстежувати й оцінювати результати. Вчителів доцільно стежити за виконанням проектів, допомагати учням організовувати свою роботу, вчасно коректувати її, консультувати в разі виникнення труднощів.

Крім того, у старшій профільній школі важливим постає завдання *професійної орієнтації учнів*. Для цього слід зокрема у профільних класах посилити практичну спрямованість курсу через систему спеціальних творчих завдань з урахуванням інтересів учнів, які водночас виконують функцію «професійних випробувань» з метою реалізувати й перевірити здібності учнів.

**Орієнтовний план роботи районного (міського) методичного
об'єднання вчителів мистецьких дисциплін
на новий 2016-2017 навчальний рік**

Серпень

1. Вимоги щодо організації начального процесу в новому навчальному році.
2. Планування роботи вчителя.
3. Особливості викладання інтегрованого курсу «Мистецтва» в 8 класі.
4. Методичні основи викладання інтегрованого курсу в 8-9 класах.
Календарне планування з предмету
5. Ознайомлення із новими підручниками «Мистецтво» 8 клас та новими посібниками.

Листопад

1. Інтегрований курс «Мистецтво» 9 клас. Тематична будова та зміст мистецької освіти. Обговорення особливостей структурування навчального матеріалу та тематичної побудови навчання.

2. Планування роботи вчителя та інноваційні технології навчання мистецтву в 9 класі.
3. Опрацювання змістовного компонента програми для учнів 9 класу. Упорядкування фонохрестоматії, перегляд методичних рекомендацій.
4. Відвідування відкритого уроку або виховного заходу вчителів, які атестуються.
5. Аналіз відкритого уроку або виховного заходу вчителів.

Січень

1. Методичні та дидактичні основи викладання інтегрованого курсу «Мистецтво».
2. Концептуальні ідеї навчання мистецтву в початковій школі.
3. Педагогічна скарбничка району (міста).
4. Перегляд дидактичних і методичних матеріалів з предметів освітньої галузі «Мистецтво»..
5. Презентація учнівських проектів з образотворчого, музичного мистецтва та художньої культури. Майстер-клас вчителя «Я це роблю так...».
6. Відвідування виставки творчих робіт учнів.

Березень

1. Упровадження інновацій та ІКТ в сферу мистецької освіти.
2. Упорядкування тематичних електронних портфоліо вчителів мистецьких дисциплін, які атестуються.
3. Технології Веб 2.0 та відкриті освітні ресурси в роботі сучасного вчителя мистецьких дисциплін.
4. Відвідування відкритого виховного заходу або уроку з музичного мистецтва або художньої культури.
5. Проведення майстер-класу вчителя (за обраною темою).

5. Творчий звіт педагогічного досвіду вчителів, які атестуються.

Травень

1. Круглий стіл «Проблеми викладання предметів освітньої галузі «Мистецтво»: перспективи, досвід, знахідки».
4. Підведення підсумків роботи МО за навчальний рік.
5. Колективне планування роботи МО на новий навчальний рік.
6. Відео-перегляд відкритих уроків вчителів учасників Всеукраїнських конкурсів та вчителів району (міста).